

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Fra SK · udateret [aug. 1848] · til J.L.A. Kolderup-Rosenvinge

Citation: Kierkegaard, Søren: "Fra SK · udateret [aug. 1848] · til J.L.A. Kolderup-Rosenvinge", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 28*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2012 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-b259-txt-shoot-n266.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 28

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Fra SK · udateret [aug. 1848] · til J.L.A. Kolderup-Rosenvinge

Kjære Hr Conferentsraad!

Som jeg gik forleden paa Gaden, faldt det mig ind – ikke som det falder Sibbern ind, at Folk sige »hvad mon Sibbern siger« – nei det faldt mig ind, hvis Holbergs Jeronymus nu levede, hvad mon han vilde sige om disse Tider, han som allerede i sin Tid troede, at Verden ikke kunde staae til Paaske. Med dette Indfalds Tilblivelse gik det saaledes til. Jeg havde i en Avis læst, at man paa Jernbanetoget bruger Noget, man kalder »en Bremse« til – ja, er det ikke som Galskab? man bruger den til at standse med. I Sandhed jo galere jo bedre! Kan De tænke noget Afsindigere; er det saa ikke umuligt at Verden kan staae til Paaske – naar man bruger en Bremse til at standse med. Rigtignok lykkedes det kun maadeligt for hiin Snedkersvend – De har formodl. selv læst den samme Historie –, ved Hjælp af Bremsen at standse Toget, tværtimod han blev netop ved Hjælp af Bremsen, som han vilde bruge, overkjørt. Berlingske Tidende ender Fortællingen med, at man endnu ikke har faaet nærmere Oplysninger, o, det er skjult for Berlingske Tidende, at det den har fortalt er mere end Stof nok for en Tænkner i lang Tid. Thi fordi Snedkersvenden ikke vidste at bruge Bremsen rigtigt, derfor bliver Sagen jo dog den samme, at Verden har drevet det saavidt i Galskab, at den bruger en Bremse til at standse med, og at den forsaavidt, for at vende tilbage til Jeronymus, umuligt kan staae til Paaske, hvorfor man egl. faaer mindre Medlidenhed med den stakkels Snedkersvend, thi naar dog hele Verden inden Paaske vilde være gaaet under, ell. hvad der synes særdeles betegnende, vil være overkjørt, saa er Snedkersvenden dog ikke saa meget at beklage. Ja, Verden maa gaae under inden Paaske – med mindre man vil sige, at den allerede er gaaet under; og Ulykken er og bliver bestemt, at man vil standse ved Hjælp af en Bremse, enten fordi dette er en Umulighed ell. fordi man ikke veed at bruge Bremsen rigtigt.

See, det er denne Sætning: hvorledes er det dog muligt at en Bremse kan bruges til at standse med, jeg vil lægge til Grund for mine Betragtninger. Og om det end ikke strax synes saa, vil det dog ved et nærmere Eftersyn vise sig, at denne Betragtning staaer i Forhold til og hænger sammen med hvad vi talte om i forrige Andagtstid.

Deri har De nemlig Ret, Hr Conf, at jeg »hører til Bevægelses-Partiet«, dog ikke »skjult«, nei ganske aabenbart, jeg gjør mig altid Bevægelse i det Frie. Men derimod, hvor indbydende det end kunde synes for en Spadserende denne Tale om Parti-Gængere: saa meget er vist, Ingen er mindre hørende til et Partie end jeg, just fordi jeg bliver ved at gaae. Lige saa forskjellig som jeg qva Spadserende er fra den Sort Mennesker, der ikke kunne gaae ell. tage ud, uden det skal være et bestemt Sted hen, lige saa forskjellig er jeg fra Alt, hvad der hedder Partie. Enhver Partigænger og Alt hvad der hedder Partie gaaer – et bestemt Sted hen, gaaer for at komme til Sæde. Og neppe er Partigængerens kommet til Sæde – i Ministeriet, før han indretter sig som ønskede og agtede han at blive siddende hele Livet, saa man maa troe, at han (ad modum at tabe Næsen, Forstanden o: s: v:) har tabt Benene, ell. at han, som enkelte Insekter kun til en vis Tid have Vinger, kun til en vis Tid havde Been. Han bliver siddende, han rører sig ikke af Pletten – ja, skal man faae ham til at flytte sig, saa maa man, (see her kommer det igjen) man maa som det hedder: give ham Been ell. Fødder at gaae paa.

Men nu til Bremsen, samt det at ville standse ved Hjælp af en Bremse; og De skal see det staaer i Forhold til hvad vi sidst talte om. Thi er dette ikke Loven for Forvirringen i de sidste europæiske Begivenheder: Man vil standse ved Hjælp af en Revolution og en Revolution ved en Contra-Revolution; men hvad er en Contra-Revolution, dog vel ogsaa en Revolution; og hvad er en Revolution at sammenligne med? uden med en Bremse: altsaa vil man standse ved Hjælp af en Bremse. De vil vist give mig Ret i at betragte den hele europæiske Udvikling som en uhyre Skepsis ell. Hvirvel. Hvad søger en Hvirvel? et fast Punkt, hvorpaa den kan standse (see derfor, inparenthesi sagt søger jeg »hiin Enkelte«). At der maa Standsning til, synes vi saaledes alle at være enige om. Men Den, der, idet han vil standse, ikke finder et fast Punkt – Den der altsaa vil standse ved Hjælp af det Bevægede eller det Bevægende, han forøger jo blot Hvirvlen. Man har nu saa længe talt om Bevægelsens Nødvendighed i Forhold til et Bestaaende, at man da derover reent har glemt et Bestaaendes Nødvendighed i Forhold til Bevægelse. Men der er i dette Øieblik Europa over egl. intet Bestaaende – idel Bevægelse. Man bliver træt, det svimler for En, man higer efter et Fast, en Standsning: man griber feil og bruger »en Bremse«, omtrent som hiin Kone der i sin Forskrækkelse over, at der var Ild i Huset, reddede Ildtangen. Saaledes gik det i Frankrig. Lamartine vilde standse Corruptionen o: s: v: ved Hjælp – af en Bremse, ak og det gik ham ogsaa ganske rigtigt som Snedkersvenden, han blev overkjørt. Der var skudt paa Borgere – dog for den Priis købte man jo ogsaa Republikken, saa kunde man vel nok forsvare det, at man havde givet Anledning til at der blev skudt. Man vil derfor standse ved Hjælp af en Lov, den første Republikken gav, som afskaffer Dødsstraf for politiske Forbrydelser. Ak, men Republikken selv var ikke et Bestaaende, den var en Bremse – man vilde saa dog standse ved Hjælp af en Bremse. Det fik man ogsaa at mærke, thi nu standsedes der ved at man havde skudt Borgere ned i Tusindviis. Dog man standsede igjen ved Hjælp af en Bremse.....

Og ogsaa jeg standser – thi nu er vel baade De og jeg kjed af at forfølge den Tanke videre; see, det var en

tilforladelig Standsning. Og dog nei! Mon ikke Frankrig længst er kjed af Revolutionerne, men derfor ere de ikke standsede. Ak, det gaaer ikke saa let. Det er en Nemesis over Europa. Og saaledes er det maaskee ogsaa en Nemesis over Dem Hr Conferentsraad, at De har indladt Dem med mig, og nu, længst kjed af at høre paa mig ikke kan faae mig standset.

Altsaa jeg farer fort. Alt dette med at standse, og den Vildfarelse med at ville standse ved en Bremse staaer i Forhold til at gaae. Kun Den, der fra Grunden af forstaaer sig paa det at gaae (og det veed De nok jeg gjør, jeg som ikke forstaaer mig [paa] Politik) forstaaer ogsaa hvorledes det hænger sammen med Standsningen. Har jeg, som De sidst bemærkede, bragt det at spadsere i System, saa lad mig da her forsøge en lille Theorie af »Bevægelsen«, under hvilken Categorie igjen Standsningen hører. De Fleste mene, at naar man blot har et fast Punkt, hvorhen man vil, saa er Bevægelsen ikke Hvirvel. Men dette er en Misforstaaelse. Det det egentlig kommer an paa er et fast Punkt at gaae ud fra. Standsningen er ikke mulig ved et Punkt forfra, men ved et Punkt bag ved, det vil sige, Standsningen er i Bevægelsen, betryggende Bevægelsen. Og dette er Forskjellen mellem politisk og religiøs Bevægelse. Enhver blot politisk Bevægelse, der altsaa er uden det Religiøse eller gudforladt, er Hvirvel, kan ikke standses hilder blot sig selv i den Indbildning at ville have et fast Punkt foran : at ville standse ved Hjælp af en Bremse; thi det faste Punkt, det eneste faste Punkt ligger bag ved. Og derfor er det min Betragtning af hele den europæiske Forvirring, at den ikke kan standses uden ved Religiøsitet; og det er min Overbeviisning, at som i sin Tid det Forunderlige skete, at Reformationen, der saae ud som en religiøs Bevægelse, viste sig at være en politisk: saaledes vil vor Tids Bevægelse, der seer ud som bar Politik, pludselig vise sig at være religiøs eller Trang til Religiøsitet.

Og dog, dog, Det, som med fuld Føie maatte give Jeronymus Ret i den Mening, at Verden ikke kan staae til Paaske, Det, som er Hemmeligheden i Forvirringen, at man vil standse ved Hjælp af en Bremse: dette Samme er dog, dybere forstaaet, et Paradox, der indeholder det Sande, som da Sandheden altid er paradox. Socrates kaldte sig selv som bekjendt en »Bremse«. Han forklarer det rigtignok i Betydning af Opvækkelse og ogsaa han var jo en Revolutionair. Men i en anden Forstand er det dog vist, at han ogsaa var den Standsende. Han standsede just en sofistisk Hvirvel; han kom bag paa Sophisterne, ved sit Bremsestik drev han dem saaledes fremad, at de ganske rigtigt kom tilbage, ell., at Sophistiken gik under, og den Enkelte kom til Besindelse paa det faste Punkt bag ved. Sophistiken meente ogsaa at gjøre et Punkt fast, hvor hen Bevægelsen vilde, og at saa denne var sikkert mod at være Hvirvel. Men den socratiske Dialektik var udtømmelig i at gjøre det aabenbart, at paa den Maade blev dog Intet fast. Socrates derimod havde det faste Punkt bag ved; han gik ud fra sig selv og fra Guden : han kjendte sig selv, han eiede sig selv. I Kraft deraf standsede han Sophistiken, der ligesom Politiken bestandigt spørger hvorhen man skal komme, istedetfor at spørge hvorfra man skal gaae ud. O, at der i vor Tids forvirrede Stræben var en saadan Bremse, der, med socratisk Ataraxie, lige stik mod Tidens Travlhed efter: hvorhen, kunde føre Tiden tilbage, indøvende den, at Spørgsmaalet er om hvorfra man skal [gaae] ud, at som al Erkjenden, socratisk, var en Erindren, saaledes er al sand Bevægelse en Tilbagevenden eller en Gaaen ud fra det faste Punkt bag ved. Thi vistnok blev Socrates ogsaa overkjørt, det maa Enhver blive, som skal bruges paa den Maade. Men Forskjellen, der tillige afgjør om det at ville standse ved Hjælp af en Bremse er en vanvittig Umulighed eller det Sandes Dybsind, Forskjellen er om Den, der skal bruges til at standse, forstaaer sig i at skulle offres, ell. han indbilder sig han skal seire. De blive nemlig begge overkjørte; men idet Den, der bildte sig ind han skulde seire er overkjørt, saa er Alt tabt; hvorimod den der forud forstod sig selv i at skulle offres har een Tanke mere, sin bedste Tanke, og idet han overkjøres seirer han. Dette er en Martyrs Overlegenhed ved at ligge under, han seirer som den døde Mand, der kommer igjen. Den døde Socrates standsede Hvirvelen, hvad den levende Socrates ikke formaaede; men den levende Socrates havde intellectuelt forstaaet at kun en død Mand kunde seire, et Offer, og han havde ethisk forstaaet at lægge hele sit Liv an paa at blive det.

Kjære Hr Conf., blot jeg nu ikke har gaaet Dem træt – thi nu skal De jo afsted; Aftalen var jo, at hvis De betragtede et Brev fra mig som en Byrde, skulde De læse først og saa spadsere. – Altsaa farvel, gid Touren maa bekomme Dem vel, og gid, naar De er vendt hjem og indtager den Stilling, De foretrækker, at ligge paa en Sofa og lade Phantasien spadsere, gjenemile Mulighedernes uhyre Rige eller, hvis saa behager, lade den gaae Ærender i Byen: gid De da ikke for meget maa fortryde Besværlighederne, som Brevet og Touren har voldet Dem; og gid De da fremfor Alt ikke utaalmodigt maatte ønske mig Pokker i Vold – ak, ak, saa blev det jo dog endnu galere derved, hvad jeg dog ikke kan gjøre anderledes, derved, at jeg forbliver

Deres
S. Kierkegaard.